

سطح بندی خدمات

در نظام سلامت

مؤلفین:

دکتر علی جنتی

استادیار مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز

دکتر حسین جباری بیرامی

استادیار و مدیر گروه پزشکی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز

رعنا غلام زاده نیکجو

جواد قدوسی نژاد

معصومه قلی زاده

منصور ناصری اصل

دانشجویان دکتری تخصصی (PhD) مدیریت خدمات بهداشتی درمانی تبریز

عنوان و نام پدیدآور : سطح بندی خدمات در نظام سلامت / تالیف علی جنتی و همکاران؛ به سفارش مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی تبریز، دانشگاه علوم پزشکی تبریز.

مشخصات نشر : تبریز: انتشارات پزشکی شروین: ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۱۸۸ ص:، مصور، جدول، نمودار.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۴۹۱۸-۳-۷

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : واژه نامه.

موضوع : سلامت پروری

موضوع : پزشکی -- خدمات

موضوع : بهداشت -- مدیریت

شناسه افزوده : جنتی، علی، ۱۳۴۸ -

شناسه افزوده : دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز. مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

رده بندی کنگره : ۶۱۳.۶۲۷/۸:ع ۱۳۹۱

رده بندی دیویی : ۶۱۳

شماره کتابشناسی ملی : ۲۸۸۳۱۶۴

نام کتاب: سطح بندی خدمات در نظام سلامت

تالیف: دکتر علی جنتی و همکاران

ناشر: انتشارات پزشکی شروین به سفارش مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی تبریز

دانشگاه علوم پزشکی تبریز

لیتوگرافی: بابک

چاپ: بیستا

صحافی: امین

قیمت:

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۴۹۱۸-۳-۷

مرکز پخش: انتشارات الوین www.ElvinPub.com

فهرست مطالب:

فصل اول: کلیات و مبانی نظام سلامت

مقدمه : ۲

تعریف سلامت : ۲

نظام سلامت: ۳

اهداف و کارکردهای نظام سلامت : ۳

اهداف نظام سلامت: ۴

کارکردهای نظام سلامت: ۷

انواع استراتژی های اجرا شده در نظام سلامت: ۱۷

منابع : ۱۹

فصل دوم: مبانی سطح بندی خدمات سلامت

مقدمه: ۲۲

سطوح سیستم سلامت : ۲۲

ویژگی های خدمات سلامت مطلوب: ۲۳

سطوح پیشگیری: ۲۴

پیشگیری نخستین : ۲۶

پیشگیری سطح اول (اولیه) : ۲۹

پیشگیری سطح دوم : ۳۲

پیشگیری سطح سوم : ۳۴

سطح بندی و اهمیت آن در ارائه خدمات سلامت: ۳۶

منابع : ۴۰

فصل سوم: تاثیر سطح بندی خدمات بر عدالت در نظام سلامت

مقدمه : ۴۴

تعریف عدالت در سلامت: ۴۴

تفاوت میان نابرابری و بی عدالتی در نظام سلامت: ۵۶

چگونگی ارزیابی نابرابری ها در نظام سلامت: ۵۷

افراد ناسالم یا مکان های ناسالم : منبع نابرابری در سلامت: ۵۹

انواع دیگر زمینه های مطالعاتی در مورد نابرابری: ۶۰

عدالت از دیدگاه اقتصادی: ۶۰

تخصیص منابع در بهداشت و درمان: ۶۲

قانون مراقبت معکوس: ۶۳

تخصیص منابع در جهت عدالت در سلامت: ۶۴

تخصیص منابع و ورودی های اصلی نظام سلامت: ۶۵

الگوی کنونی کشورهای در حال توسعه: تمرکز بر فعالیت های بیمارستانی و غفلت از سطوح اولیه: ۶۶

جیره بندی و سهمیه بندی خدمات سلامت : ۶۷

روش های مختلف سهمیه بندی: ۶۹

سهمیه بندی در بخش عمومی و خصوصی چگونه صورت می پذیرد؟ ۷۰

روش های سهمیه بندی: ۷۱

مجموعه یا بسته حیاتی خدمات: ۷۳

منابع: ۸۱

فصل چهارم: مدل جامع سطح بندی خدمات سلامت

مقدمه: ۸۴

سطوح ارائه خدمات سلامت: ۸۴

انواع سطوح مراقبتی: ۸۸

مدل جامع سطح بندی خدمات سلامت: ۸۹

مراقبت مبتنی بر جامعه: ۸۹

مراقبت مبتنی بر سازمانهای ارائه دهنده خدمات سلامت: ۹۰

مراقبت سلامت در منزل: ۹۱

مراقبت در منزل و مراقبت جامعه محور: ۹۴

دلایل نیاز به مراقبت در منزل: ۹۴

چه کسانی به برنامه مراقبت در منزل پیوندند؟ ۹۵

ارائه دهندگان مراقبت در منزل: ۹۵

اصول مراقبت در منزل و مراقبت مبتنی بر جامعه: ۹۶

هدف ادغام مراقبت جامعه محور و مراقبت در منزل در استراتژی PHC: ۹۷

نقشها و وظایف ذینفعان در مراقبت در منزل: ۹۷

اهداف مراقبت در منزل: ۹۸

مزایای مراقبت در منزل و مراقبت مبتنی بر جامعه: ۹۸

چالشهای مراقبت در منزل: ۹۹

سه رکن مراقبت در منزل و مراقبت مبتنی بر جامعه: ۱۰۱

خدمات مبتنی بر سازمانهای ارائه دهنده خدمات سلامت: ۱۱۳

مراقبت های تسکینی: ۱۱۶

مراقبت های لحظات آخر زندگی: ۱۱۷

منابع: ۱۲۵

فصل پنجم: نقش سطح بندی خدمات سلامت در مدیریت بیماری های مزمن

مقدمه: ۱۲۸

بیماری های مزمن (غیر واگیر) در جهان و ایران: ۱۲۸

سطح مراقبتی مورد نیاز بیماری های غیر واگیر: ۱۳۲

خود مراقبتی در برخی از بیماری های غیر واگیر: ۱۳۴

بیماری دیابت: ۱۳۴

بیماری عروق کرونری: ۱۳۶

بیماری فشارخون: ۱۳۷

منابع: ۱۴۰

فصل ششم: نظام بهداشت درمان کشور ایران

مقدمه: ۱۴۴

ظرفیت های قانونی سطح بندی خدمات در ایران: ۱۴۵

سطوح ارائه خدمات در نظام سلامت ایران: ۱۴۷

سطوح مختلف شبکه بهداشت و درمان ایران: ۱۴۷

سطح اول ارایه خدمت: ۱۴۷

سطح دوم ارایه خدمت: ۱۴۸

سطح سوم ارایه خدمت: ۱۴۸

شرح وظایف واحدهای ارائه دهنده ی خدمات بهداشتی درمانی: ۱۴۹

خانه ی بهداشت: ۱۴۹

مهمترین وظایف خانه ی بهداشت: ۱۴۹

مراکز بهداشتی درمانی روستایی: ۱۵۱

وظایف مراکز بهداشتی درمانی شهری: ۱۵۱

مرکز بهداشت شهرستان: ۱۵۲

وظایف کلی مرکز بهداشت عبارتست از: ۱۵۲

منابع: ۱۵۴

فصل هفتم: نقش نظام ارجاع و پزشک خانواده در سطح بندی خدمات

مقدمه: ۱۵۸

نظام ارجاع: ۱۵۸

تعریف نظام ارجاع: ۱۵۹

اهمیت نظام ارجاع در سطح بندی خدمات: ۱۶۱

مزایای نظام ارجاع: ۱۶۳

نقش سیستم ارجاع در سطح بندی خدمات سلامت: ۱۶۳

مشکلات نظام ارجاع: ۱۶۴

نقش پزشک خانواده در سطح بندی خدمات: ۱۶۵

نظام ارجاع و طرح پزشک خانواده: ۱۶۶

برخی مداخلات ضروری در برنامه پزشک خانواده برای بهبود وضعیت ارجاع: ۱۶۹

منابع: ۱۷۱

پیشگفتار

هدف اصلی نظام سلامت ارتقای سلامت جامعه است، به همین دلیل ارائه خدمات بهداشتی درمانی یکی از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین کارکردهای نظام سلامت بوده و در کنار سایر کارکردها در راستای ارائه خدمات اثربخش و با کیفیت مطلوب مشارکت می‌کنند.

میزان موثر بودن خدمات سلامت وابسته به آن است که چه خدماتی ارائه می‌شوند، این خدمات برای چه کسانی ارائه می‌شوند و چگونه این خدمات سازماندهی شده‌اند. منابع نظام سلامت باید برای مداخلاتی صرف شوند که، اثربخشی آنها مطابق اولویت‌های ملی و محلی مشخص شده است. سطح بندی خدمات بهداشتی و درمانی برای جلوگیری از اتلاف منابع، استفاده بهینه از امکانات و ایجاد دسترسی مناسب برای همه جمعیت مورد توجه سیاستگذاران و مدیران نظام سلامت است.

خوشبختانه در سالهای اخیر در کشور عزیزمان ایران، موضوع سطح‌بندی خدمات سلامت مورد توجه جدی قانونگذاران، سیاستمداران و مدیران در سطح ملی قرار گرفته است. اختصاص موضوع چهارمین المپیاد کشوری دانشجویان علوم پزشکی کشور به سطح‌بندی و مدیریت بیماری‌های غیرواگیر فرصتی را پیش روی مولفین قرار داد که به بهانه تبیین اهداف و منطق سطح‌بندی خدمات سلامت به تالیف این کتاب همت گمارند.

علاوه بر دانشجویان شرکت‌کننده در المپیاد، مطالعه این کتاب برای دانشجویان مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، بهداشت عمومی و ... مفید خواهد بود. مولفین امیدوارند مطالعه این کتاب موجب ارتقای روزافزون اطلاعات و آگاهی پزشکان خانواده، مدیران و کارکنان پرتلاش بخش سلامت کشور گردد.

باتوجه به این که این اثر همانند همه آثار خالی از عیب و نقص نخواهد بود فلذا
مؤلفین کتاب، از کلیه اساتید و محققین عزیز تقاضا دارند با نظرات ارشادی خود به
افزایش غنای علمی این مجموعه کمک نمایند. و نظرات ارزشمند خود را به آدرس
الکترونیکی janati1382@gmail.com ارسال فرمایند.

مؤلفین

فصل اول

کلیات و مبانی نظام سلامت

مقدمه:

سلامتی یکی از محورهای عدالت و توسعه جوامع در تمامی ابعاد اجتماعی اقتصادی، سیاسی و انسانی به شمار می رود و نقش دولت ها در برنامه ریزی، پشتیبانی و جلب مشارکت مردم در راستای حفظ و ارتقای سلامتی بسیار مهم و حیاتی است.

یک نظام سلامت خوب، خدمات کیفی را به همه افراد جامعه، در هر جا و زمانی که به آن نیاز داشته باشند، ارائه می نماید. شکل و ترتیب ارائه خدمت از کشوری به کشور دیگر فرق می نماید، اما در همه موارد مستلزم یک مکانیسم تامین مالی قوی، نیروهای کاری خوب آموزش دیده و نظام پرداخت مناسب می باشند.

ارایه خدمات بهداشتی و درمانی کامل و با کیفیت مطلوب، از طریق واحدهای بهداشتی درمانی از قبیل بیمارستان و مراکز بهداشتی درمانی و خانه های بهداشت و... به تمامی اقشار جامعه با همکاری و مشارکت مردم ارگانها، سازمانهای دولتی و غیر دولتی مرتبط، از جمله اقدامات موثری است که در ارتقا سلامت جامعه (توانمندسازی مردم در شناخت عوامل تاثیرگذار بر سلامت فردی و اجتماعی و تصمیم گیری در انتخاب رفتارهای بهداشتی برای به دست آوردن زندگی سالم) نقش بسزایی دارد.

تعریف سلامت:

سلامت بنا به تعریف سازمان بهداشت جهانی حالتی است که در آن افراد از رفاه کامل جسمانی روانی و اجتماعی برخوردارند و صرفاً فقدان بیماری به منزله سلامت محسوب نمی گردد. بنابراین ارتقاء سلامت، به مفهوم توانمندسازی مردم در شناخت عوامل موثر بر سلامت فردی و اجتماعی و تصمیم گیری صحیح در انتخاب رفتارهای بهداشتی و در نهایت بکارگیری شیوه یا سبک زندگی سالم است.

نظام سلامت:

نظام سلامت شامل تمام سازمان ها، موسسات، منابع و افرادی است که قصد اولیه آنها، بهبود سلامتی است. خدمات بهداشتی به وسیله ((نظام بهداشتی)) فراهم می گردد. هدف نظام بهداشتی توسعه سلامت است.

نظام سلامت مجموعه‌ای است از مردم، سازمان‌ها و منابع که بر اساس سیاست‌ها و قوانین ملی درکنار هم قرار می‌گیرند تا سلامت جامعه تحت پوشش را ارتقا دهند. (WHO).

اهداف و کارکردهای نظام سلامت:

گرچه از گذشته‌های دور، حفظ و ارتقای سلامت از مهم‌ترین تلاش‌های زندگی روزمره انسان‌ها بوده، اما نظام‌های سلامت به شکل پیشرفته امروزی تنها طی قرن اخیر و پس از انقلاب صنعتی و توسعه فناوری و ارتقای دانش افراد، رشد و توسعه یافته‌اند. مفاهیم، اهداف و کارکردهای جدیدی که در سالهای اخیر توسط سازمان بهداشت جهانی برای نظام‌های سلامت مطرح شده زمینه‌های جدید را با گونه ای مطرح می‌سازد که به ما در فهم اهداف نظام‌های سلامت کمک می‌کند.

چنان چه دست اندرکاران بخواهند بر روی جنبه‌های عملکردی نظام سلامت تاثیر بگذارند و یا پژوهشگران نسبت به بررسی وضعیت و آرایه مدل و راهکارها اقدام نمایند، به درک روشن اهداف و کارکردهای اصلی و کلیدی آن نیاز خواهند داشت.

امروزه نظام‌های سلامت در برگیرنده: تمام سازمان‌ها، موسسات و منابعی هستند که به آرایه (یا تولید) اقدامات سلامت اختصاص دارند. یک اقدام سلامت یعنی هرگونه تلاشی که خواه در مراقبت سلامت فردی، خدمات بهداشت عمومی و یا از طریق برنامه‌های بین بخشی انجام می‌گیرد و هدف اصلی آن ارتقای سلامت است.